

Vesna Zečević

LOBORSKA KAJKAVŠTINA

Opisuje se loborski idiom, i to fonologija sinkrono i dijakrono, te karakteristike morfologije i tvorbe. Loborska kajkavština idiom je koji pripada malom ljudskom kolektivu, ali je po nekim svojim karakteristikama specifična u mozaiku kajkavskoga makrosustava.¹

0. UVOD

0.1. Lobor je malo mjesto i nalazi se 7 km sjeverno od Zlatara. On leži baš pred izlazom prodola između visokih pećina, kojim se probija gorska brzica — Rijeka — prema Zlataru. Nekoliko kilometara iznad Lobora, na visokoj klisuri strše ruševine starog Lobora (Pusti Lobor), koji je bio najmanji dvorac od svih zagorskih dvoraca. U povijesti se rano spominje, i to kao "castrum Lobor" 1259. god.² Često je mijenjao gospodare, a zadnji su mu vlasnici bili grofovi Keglevići, koji ga krajem srednjega vijeka napuštaju i sele u novosagrađeni dvorac Lobor-grad. On se nalazi na cesti za Lobor udaljen 4 km od Zlatara. To je ogromna četverokutna, dvokatna barokna palača, još uvijek dobro sačuvana u kojoj se danas nalazi Dom za odrasle.

Tragovi i bilješke o ovome kraju, o loborskoj i zlatarskoj župi, nalaze se već od 12. st. Iz ranije povijesti ovoga kraja ima dokumenata čak iz mlađeg kamenog doba (vrijeme trajanja sopske kulture)³ sve do rimskog doba, koje je ostavilo tragove svojih grobova. Naime, 1857. god u Loboru je iskopan nadgrobni spomenik M. Cocceja Superiana (visok 160 cm, širok 99 cm, deo 20 cm), izrađen od rupičastog vapnenca. Prema slovima na ploči, taj spomenik datira s kraja II. i početka III. stoljeća.⁴

¹ Zahvaljujem supruzima Jureković, gđi. Faniki i gosp. Ivanu, koji su mi svojom susretljivošću pomogli u ovom istraživanju.

² Usp. Szabo, Đ., *Kroz Hrvatsko zagorje*, Zagreb 1939, str. 69.

³ Usp. Balen-Letunić, D., *Kameno oružje i oruđe s područja Hrvatskog zagorja*. Zbirka Pečornik, Godišnjak gradskog muzeja Varaždin 6/1981.

⁴ Usp. Brunšmid, J., *Kameni spomenici Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu*, Vjesnik hrvatskoga arheološkog društva, n.s. X/1908-9, str. 165

U prošlosti Lobarčani bijahu kmetovi grofova Keglevića. Danas Lobar ima oko 3.500 stanovnika, koji se bave zemljoradnjom i stočarstvom, a u mjestu se nalazi jedna svinjogojska farma, tri peradarske farme i jedna peradarska klaonica. Lobar ima osmogodišnju školu.⁵

0.2. Do sada nije bilo istraživanja loborske kajkavštine, ali se o njoj moglo mnogo saznati iz vrlo opsežnog i detaljnog opisa Lobora, njegovih ljudi i običaja, koji nam je ostavio loborski župnik Josip Kotarski (u Loboru je župnikovao od 1881. do 1921. god.).⁶ U tom se njegovu opisu nalazi neprocjenjivo bogatstvo naziva gora i voda (brežuljaka, vrhunaca, dolina, potoka, izvora, jama, zemalja, njiva, pašnjaka, travnjaka, vinograda), zatim vremena (vjetrova i kiša), tla, bilja i životinja, zatim naziva dijelova ljudskoga tijela, naziva ljudi s tjelesnim greškama, naziva bolesti i lijekova, zatim životnih potrepština (kuće i dvorišta, hrane i posuđa, odjeće i obuće), pravnih običaja, običaja u druženju s ljudima, godišnjih običaja, zatim običaja u vezi s porodom, ženidbom, smrću, zabavama i igrama.

Jezičnom se analizom toga opisa dobiva mnoštvo podataka o loborskoj kajkavštini, ali se ne saznaje gotovo ništa o njezinoj fonetsko-fonološko-prozodij-skoj naravi. Samo na jednom mjestu sam Kotarski kaže da se "slovom ô označuje osobit loborski izgovor o^u", tj. diftong /ou/.⁷

1. FONOLOGIJA

1.1. Samoglasnički sustav

Za polazni loborski samoglasnički sustav može se pretpostaviti tipičan kajkavski samoglasnički sustav od sedam fonema: / i e ě a o o u/, u kojem je, u odnosu na starohrvatski sustav, /i/ < /i/, /e/ < /ě ə/, /a/ < /a/, /o/ < /o ɔ/, /o/ < /o/, /u/ < /u/. U razvoju loborskoga govora taj se sustav modificirao s obzirom na inventar i distribuciju samoglasnika u dugom slogu (naglašenom i nenaglašenom), u kratkom slogu (naglašenom i nenaglašenom) i u kratkoj otvorenoj ultimi.

Dugi je slog (I) položaj najveće razlikovnosti s devet samoglasničkih fonema u odnosu na četiri podsustava (II₁, II₂, II₃, II₄) s odnosom broja fonema 9:7:6:6:5.

⁵ Stara loborska škola sagrađena je 1858. god. (usp. Pozaić, A., *Crtice iz Hrvatskog zagorja*, Nezavisnost 19/1939, str. 2).

⁶ Usp. Kotarski, J., *Lobar*, Zbornik za narodni život i običaje 20/1915, str. 53-88, 21/1916, str. 179-224.

⁷ Usp. Kotarski, J., *ibid.*, 21/1916, str. 182. Primjeri loborskoga govora iz toga opisa poslužili su P. Iviću u njegovu radu *Procesi rasterećenja vokalskog sistema u kajkavskim govorima*, Zbornik za filologiju i lingvistiku 11/1968.

U dva podsustava (II₂ i II₃) jednak je broj samoglasnika, ali ne i njihov inventar (v. distribuciju samoglasnika).

1.1.1. Inventar samoglasnika

I

Dugi slog

(naglašeni i nenaglašeni)

i	u
ie	uo
ei	ou
ẹ	
ẹ	a

II₁

Kratki naglašeni slog

(izuzev otvorene ultime)

i	u
ẹ	o
ẹ	o
	a

II₂

Kratki nenaglašeni slog

(izuzev otvorene ultime)

i	u
ẹ	o
ẹ	a

II₃

Kratka naglašena otvorena ultima

i	u
ẹ	o
ẹ	a

II₄

Kratka nenaglašena otvorena ultima

i	u
ẹ	
ẹ	a.

Silabemi su još i /r r:/ (npr. črni, črlěna, xmřl, přst).

1.1.2. Realizacija samoglasnika

Monoftonzi

Sve monoftonške realizacije samoglasničkih fonema bilježe se znakovima kojima se ti samoglasnici bilježe u kajkavskoj i uopće hrvatskoj dijalektologiji i primijenjeni su i u ovom opisu loborskoga govora.

Potrebno je nešto reći o samoglasnicima /a/ i /o/. Samoglasnik /a/ ostvaruje se u dugom slogu kao lagano velariziran [a], dok se samoglasnik /o/ ostvaruje više labijalizirano nego velarizirano [o].

Diftonzi

Loborski govor ima četiri diftonga: /ie ei uo ou/. U dugom nenaglašenom slogu i u slogu s ^ naglaskom diftonzi se ostvaruju kao silazni diftonzi, a uzlazni su u slogu s akutom.

Fonem /uo/ ostvaruje se u nenaglašenom dugom slogu kao [ou].

1.2. Suglasnički sustav

Suglasnički sustav s maksimalnim inventarom suglasničkih fonema u kajkavskim je govorima najčešće između samoglasnika, jer se u suglasničkim skupovima mogu pojaviti različita ograničenja u ostvarivanju pojedinih suglasnika. Tako je i u loborskom govoru samo što se od samoglasnika izuzimaju samoglasnici /i/ i /e/ te diftong /ie/, jer se ispred njih neutralizira opreka /l/ ~ /lj/.

Suglasnički sustav u loborskom govoru s 23 fonema ima podsustave, koji imaju smanjeni broj fonema. Tri su podsustava koja se odnose na sav jezični materijal s 14, 16 i 22 fonema, dok se podsustavima u pravom smislu riječi ne bi mogli smatrati oni koji se ostvaruju samo ispred određenih suglasnika u određenim suglasničkim skupovima u pojedinim riječima (v. u distribuciji suglasnika skupove: /dl/, /pl/, /tl/, /tm/, /hč/, /šk/, /svr/, /vd/, /vl/, /vs/, /vt/, /vn/, /tvr/, /pč/, /pš/, /pt/, /dn/, /žd/, /ždr/, /gd/, /xv/).

Tri se podsustava ostvaruju:

1. *podstav* ispred zvučnih suglasnika, ispred kojih se ostvaruju samo zvučni šumnici (i sonanti, koji su zvučni). U tom je položaju broj suglasnika smanjen za devet bezzvučnih šumnika, pa ih ima 14;

2. *podstav* ispred bezzvučnih suglasnika i na kraju riječi, gdje se ostvaruju bezzvučni šumnici i sonanti. U tom je položaju broj suglasnika smanjen za sedam zvučnih šumnika, pa ih ima 16;

3. *podstav* ispred samoglasnika /i/, /e/ i diftonga /ie/. Broj suglasnika smanjen je za jedan fonem, za fonem /l/, pa ih ima 22.

U 1. i 2. podsustavu neutralizira se opreka između zvučnih i bezzvučnih šumnika, uključujući i opreku /v/ ~ /f/, a u 3. podsustavu opreka /l/ ~ /lj/.

1.2.1. Inventar suglasnika

I

Sonanti

v			m
	l	r	n
j	lj		ń

Šumnici

p	b	f	
t	d		
c		s	z
č	č̣	š	ž
k	g	x	

II₁

Sonanti

v			m
	l	r	n
j	lj		ń

Šumnici

b	
d	
	z
č̣	ž
g	

II₂

Sonanti

			m
	l	r	n
j	ǰ		ń

Šumnici

p	f
t	
c	s
č	š
k	x

II₃

Sonanti

v			m
		r	n
j	ǰ		ń

Šumnici

p	b	f
t	d	
c		s z
č	č̣	š ž
k	g	x

1.2.2. Realizacija suglasnika

Fonem /v/ ponaša se kao sonant samo ispred vokala, inače kao zvučni šumnik (bezvučni mu je par šumnik /f/), npr. *đfca, zliēfka, jezīkof* - Gpl.

Slogotvorni je sonant /ṛ/ nepromijenjen, dok je u susjednim kajkavskim govorima umjesto njega sekvenca /er/, npr. *čřf, čřēp, krvāvi, přst*.

Šumnik /x/ (velarni h) ostvaruje se u svojoj zvučnoj varijanti [ɣ] ispred zvučnih šumnika, npr. *x guōsti* [ɣ guōsti] prema *xkopiti* [xkop ti].

Nazalni sonant /n/ ostvaruje se u svojoj velarnoj varijanti [ŋ] ispred /k g/, npr. *rājngla* [rājŋgla].

1.3. Distribucija

Distribuciju fonema loborskoga govora karakterizira neutralizacija određenih fonoloških opreka, što uzrokuje nemogućnost ostvarivanja pojedinih fonema u određenim položajima u riječi, u slogu i u suglasničkim skupovima te se fonemi ili međusobno zamjenjuju ili ispadaju u određenim suglasničkim skupovima.

1.3.1. Samoglasnici

Distribucija samoglasnika (izuzev /ṛ/) u loborskom govoru ovisi o prozodijskim uvjetima u kojima se samoglasnici ostvaruju i o njihovu položaju u riječi, odnosno slogu. Položaj u slogu odnosi se na ostvarivanje samoglasnika u otvo-

renoj ili zatvorenoj ultimi.⁸ Prema tim se uvjetima razlikuje pet položaja samoglasnika:

- dugi slog (naglašeni i nenaglašeni)
- kratki naglašeni slog izuzev kratke otvorene ultime
- kratki nenaglašeni slog izuzev otvorene ultime
- kratka naglašena otvorena ultima
- kratka nenaglašena otvorena ultima.

Od navedenih položaja samo ostvarivanje samoglasnika u dugom slogu ovisi isključivo o prozodijskom uvjetu, i to o kvantiteti sloga, dok se u ostalim položajima samoglasnika kombiniraju tri uvjeta: prozodijska obilježja intenziteta i kvantitete (naglašeno ~ nenaglašeno, dugo ~ kratko) i položaj samoglasnika u riječi (otvorena ultima).

Zbog navedenih razloga (nepostojanje drugih ograničenja u ostvarivanju samoglasnika osim kvantitete sloga), dugi je slog položaj u kojem se ostvaruje najveći broj vokala. On se promatra kao *sustav* (s oznakom I) u odnosu na njegove *podustave* (s oznakom II od 1 do 4), koji se ostvaruju u položajima sa smanjenim brojem vokala i s njihovim promijenjenim inventarom (podustavi 2. i 3).

Distribucijska ograničenja koja formiraju četiri vokalska podustava odnose se na foneme /o/ i /o/. Ti se fonemi ne mogu ostvariti u određenim položajima, a umjesto njih se ostvaruju drugi, već postojeći fonemi u loborskom govoru.

Podustavi

1. *podustav* ostvaruje se u kratkom naglašenom slogu izuzev kratke otvorene ultime. Ima sedam fonema: /i ɛ ɛ̃ a o ɔ u/, u odnosu na devet fonema u dugom slogu, a samo se sporadično (u pojedinačnim leksemima) smanjuje za fonem /o/, koji je zamijenjen fonemom /e/, npr. *dě̃lę, ě̃di, gę̃re, gę̃t* ("dolje, hodi, gore, god").

2. *podustav* ostvaruje se u kratkim nenaglašenim slogovima izuzev otvorene ultime. Ima šest fonema: /i ɛ ɛ̃ a o u/. Nema fonema /o/, koji je zamijenjen fonemom /u/, npr. u prednaglasnom slogu: *muč̃iju* (3. pl. prez. prema inf. *mō̃uč̃ati*), *zubm̃i* (I pl. prema *zō̃up*), *žut̃ẫnek* (prema *žō̃uti*);

u zanaglasnom slogu: *gō̃lup, jã̃buka, pã̃uk* (prema *cũ̃kor, kò̃koš, sò̃kol*), *prę̃šla zã̃ muš* (prema *mō̃uš*).

3. *podustav* ostvaruje se u kratkoj naglašenoj otvorenoj ultimi. Ima šest fonema: /i ɛ ɛ̃ a ɔ u/. Nema fonema /o/, koji je zamijenjen fonemom /e/, npr. *dnę̃, gñiezdę̃, ję̃zgrę̃, ml̃ieķę̃*.

⁸ O uzrocima pojave takve vrste distribucije vokala v. u Zečević, V., *Fonološke neutralizacije u kajkavskom vokalizmu*, Zagreb 1993.

4. *podstav* ostvaruje se u kratkoj nenaglašenoj otvorenoj ultimi. Ima pet fonema /i e ě a u/. Nema fonema /o/ i /o/. Fonem /o/ zamijenjen je fonemom /e/, a fonem /o/ fonemom /u/, npr.

– /o/: *ăke* (“ako”), *frîške*, *kûxane*, *măle*, *vûxe*.

– /o/: *s krăvu*, *măšču* (I sg. prema *s rukou*, *vodou*), *ideju* (3. pl. prez. prema *kunou*).

Uz ova četiri podsustava, tipična za loborski govor, ostvaruje se još jedan, i to na početku riječi. Taj je podsustav karakterističan za većinu kajkavskih govora (i ne samo kajkavskih) u kojem nema fonema / e ě o u/. Ograničenje za foneme /e ě/ na početku riječi staro je, naslijeđeno ograničenje iz starohrvatskog sustava, dok ograničenje za foneme /o u/ imaju i drugi kajkavski govori, tj. za kontinuantu fonema /o/ i etimološkoga /u/, a za fonem /u/ i nekajkavski.

Fonemi /e ě/ imaju protetski fonem /j/, npr. *jĕden*, *jĕsti*, *jĕš* (“jež”), *jĕzik*, a fonemi /o u/ protetski fonem /v/, npr. *voužĕ*, *vûxe*, *vûjec*, *vûsnica*.

Iza fonema /k/ u upitno-odnosnoj zamjenici “kaj” neutralizirala se opreka /a/ ~ /o/: *kôj*.

1.3.2. Suglasnici

Raspodjela suglasnika i suglasničkih skupova u loborskom govoru ima uglavnom ograničenja tipična za većinu kajkavskih govora. Karakterizira ju neutralizacija nekih fonema i pojednostavljivanje dvočlanih, tročlanih i četveročlanih suglasničkih skupova.

1.3.2.1. Pojedinačni suglasnici

Sonant /l/ ne može se ostvariti ispred vokala /i/, /e/ i diftonga /ie/. Palatalizira se i ostvaruje kao [ʎ], npr. *dĕbĕli*, *fûčkăli*, *glîstă*, *klĕli*; *dĕle*, *lĕte*, *lĕtni*, *pălec*; *lĕni*. U tom se položaju neutralizira opreka /l/ ~ /ʎ/ u rezultatu s realizacijom [ʎ]. Ta se opreka ukida u nekih leksema, naročito na kraju riječi, ali s obrnutim rezultatom i uzrokuje depalatalizaciju, npr. *doulni*, *sliva*, *vĕlača*, *prijătĕl*, *vučtĕl* prema *ludi*, *pełati*, *žul*.

Sonant /v/ i zvučni šumnici ne mogu se ostvariti ispred bezvučnih šumnika i na kraju riječi, jer se neutralizira opreka između zvučnih i bezvučnih fonema te se umjesto njih ostvaruju bezvučni šumnici, a umjesto sonanta /v/ bezvučni šumnik /f/, npr. *dĕšč*, *gröst*, *lăš*, *mouš*, *ofca*, *zit*, *zliĕfka*.

Između vokala i sonanata /n/ i /ń/ ostvaruje se sonant /j/, npr. *ńĕjni* (“njezin”). *ščĕjnĕ* (“štene”), *vûjnĕ* (“vani”), *žĕjnĕmĕ* – I. pl. prez., ali i ispred nekih drugih suglasnika, npr. *măjtika*, *fĕjst*, *zŭjti*. U nekim se primjerima sonant /ń/ ostvaruje kao /jn/, npr. *ăjnžel*, *străjnski*, *văjnkuš* prema *kđń*, D pl. *kŭojnĕm*.

Suglasnik /x/ stabilan je u svim položajima, npr. *xamut*, *xrš*, *kûxa*, *kûxna*, *bouxa*, *grăx*, *sûx*, *vřx* ali *ouřĕ* (“orah”), G sg. *orĕxa*.

1.3.2.2. Suglasnički skupovi

Distribucijska ograničenja koja djeluju u suglasničkim skupovima imaju u svojoj osnovi ili ukidanje opreka između pojedinih suglasnika ili onemogućavaju pojavu nekih suglasnika u određenim suglasničkim skupovima tako da suglasnik naprosto ispada.

1. Ukidanje opreka između suglasnika

U loborskom govoru neki se suglasnici ne mogu pojaviti u određenim skupovima:

- skupovi /dʎ/, /pʎ/, /tʎ/ zamijenjeni su skupovima /gʎ/, /kʎ/, /kʎ/, npr. *gʎiētvē*, *kʎūča* (“pluća”), *mēkʎla*, *pōkʎem*, *nā kʎe* (“na tlo”);
- skup /tm/ zamijenjen je skupom /km/, npr. *kmīca*;
- skup /hč/ (</vč/) zamijenjen je skupom /šč/, npr. *naščiti* (“naučiti”);
- skup /šk/ zamijenjen je skupom /hk/, npr. *xkopiti*;
- skup /ht/ zamijenjen je skupom /št/, npr. *štēti* (“htjeti”).

2. Ispadanje suglasnika

Mnogi se suglasnički skupovi pojednostavljuju tako da jedan suglasnik ispada:

a. ispada suglasnik /v/ u skupovima na početku i u sredini riječi:

– na početku riječi u skupovima /svr/, /vd/, /vl/, /vs/, /vt/, npr. *srāka*; *dōuvēc*; *lāsi*, *lāknē*; *sāki*, *sī*; *tōrk*;

– u sredini riječi u skupovima /vn/, /trt/, npr. *trānik* (“travnjak”); *čētrtēk*, *čētrti*.

b. ispada suglasnik /p/ na početku riječi u skupovima /pč/, /pš/, /pt/, npr. *čēla*, *šēniča*, *tica*.

c. ispada suglasnik /d/ u skupovima /dn/, /žd/, /ždr/, npr. *tjēnof* (G pl. od “tjedan”); *žērāti*; *žrībē*.

d. ispada suglasnik /g/ u skupu /gd/, npr. *dūō* (“tko”), *dē* (“gdje”).

e. ispada suglasnik /k/ u skupu /kč/, npr. *čī* (“kći”).

3. Skup /xv/ zamjenjuje se suglasnikom /f/, npr. *fāla*, *faḷiti*.⁹

4. Skup /tj/ je nepromijenjen u *vūletjē*, ili je u njemu došlo do metateze palatalnog elementa, npr. *trējti*.

5. Skupovi su /pj/, /bj/, /vj/, /stj/, /zdj/ nepromijenjeni (*grūōbje*, *grūōzdje*, *līstjē*, *snōpjē*, *zdrāvjē*).

⁹ To je proces tzv. linearne konvergencije u odnosu na linearnu divergenciju u primjeru /ń/ → /jn/, kao i u primjerima s protetskim fonemima, npr. /u/ → /vu/ (usp. Žuravlev, V. K., *Diahroničeskaja fonologija*, Moskva 1986, str. 153-154).

1.4. Podrijetlo fonema

1.4.1. Samoglasnici

Prema polaznom sustavu od sedam dugih fonema /i: e: e: a: o: o: u:/ razvojne su promjene zahvatile foneme /e/ o o/.

Ako pretpostavimo da je u polaznom sustavu kvantiteta bila jedino relevantno razlikovno obilježje za razlikovanje samoglasnika u kratkim i dugim slogovima, onda treba reći da je u loborskom govoru uz kvantitetu relevantno i samo podrijetlo samoglasnika. U dugom su slogu, naime, prema konvergenciji /ě/ ~ /ð/ → /e/ u kratkom slogu, dva fonema: /ě/ > /ie/, /ð/ > /ei/. Prema tome, u razvitku loborskoga govora prema opreci /e/ ~ /e:/ u polaznom sustavu, koja se osniva samo na obilježju kvantitete, dvije su opreke, koje se osnivaju i na podrijetlu vokala: /e/ ~ /ie/ i /e/ ~ /ei/, jer je došlo do divergentnog procesa /e:/ → /ie/ (</ě/) ~ /ei/ (</ð/).

1.4.1.1. Primjeri podrijetla samoglasnika

- /i/ ← i (*ceđile, dēti, miš, tica, viđeti, zēnica*)
 ← ě u *siđdi, sim, tīrati*
 ← ð u *siđdi*
- /i:/ ← i: (*glīstā, leptīr, list, nit, pilā*)
 ← i u naknadno produženom slogu (*čista, iskra, kičma, lažlīveč, vidla*)
- /e/ ← ě (*lěte, mrěža, orěxi, seděti, viđeti*)
 ← ð (*lāket, oūgēn, pēs, sēna, stěkle*)
 ← o 1. u kratkoj otvorenoj ultimi (*āke, dně, kēsne, mlīekě, vūxe*)
 2. u nastavku Isg.m. i sr.r. i u Dpl.m.r. (Isg. *děčkem, detětēm, sīnem, zōubem*; Dpl. *gōlubem, sīnem*)
 3. u kratkom naglašenom slogu u nekoliko riječi: *ēdi* ("hodi"), *děle, gěre, gět* ("god"), *sněčka* ("sinoć")
- /ie/ ← ě: (*liēpe, mlīekě, sīnē, vliēči*)
 ← é u naknadno produženom slogu (*brīesek* – Gpl., *ciestar, čriēsna, oriēhof* – Gpl., *odriēzana*)
 ← ð u nastavku Gpl. (*desīek, stēbiel* prema *brīesek, gōusek*)
 ← i: u skupini *ir* > *er* (*krumpīer, organizīeral, tanīer, vudīer*)
- /ei/ ← ð: u naknadno produženom slogu u korijenskom dijelu riječi (*beīzgā, deīškā, meīglā, peīkēl, peījsi, sneīxā, steīzā, žēiñi* - 2. imp. sg. *žēti*)
- /e/ ← e (*děset, jěmpot, mēja, mōrēm, mōrje, šěst, veččera, sěl, sēla* - pridjev radni glagola *sēsti*)
 ← e *dětēla, ime, pětēri, prēja, rāme, žētva*
 ← ě u *tēmē*

- /ɛ:/ ← e: (*sēdmi, šēsti, vēsēļē, zēļē, jēlā*)
 ← e u naknadno produženom slogu (*čēļē, bēdra, jēden, sēla* – Npl., *sēstrā, vēčē, žēnā*)
 ← ɛ: (*mēse, raspēlē, zēpsti, žējā, žējen*)
 ← ɛ u naknadno produženom slogu (*imēna, ramēna* – Npl.)
 ← ð: u *stēblē, stēbla* – Npl. prema *stēbiel* – Gpl.
- /a/ ← a (*dlān, grāx, grēdā, xīža, lopāta, māti, nōugā, žēnā, žōunā*)
- /a:/ ← a: (*blāge, glāvā, smētrāk, trānik, vrāta, urgān*)
 ← a u naknadno produženom slogu (*bogāctve, držāla, lāket, lopātu* – Isg., *māčka, plākāti, rāme*)
 ← ð: u *dān* (ali *dēnes*), *lāš, tāst*
 ← ɛ u *jāčmen*
- /o/ ← o (*kōkoš, korīte, ðbrf, ðke, opāsti, ostāreti, sōkol, zglōp*)
 ← a u *kōj* (“kaj”), *pōmet*
- /ɔ/ ← ɔ (*gōsenica, mōški, rōbača, rōčni*)
 ← ĺ (*čōnek, dōkši*)
- /ou/ ← ɔ: (*kōūt, mōuš, pōūt, sōūseġa, sōūdeġ*)
 ← ɔ u naknadno produženom slogu (*kōūk, posōūda, posōūdil, žēlōūdeġ*)
 ← ĺ: (*dōūpsti, kōūnē* – 3. sg. prez., *vōūk, žōuč, žōunā*)
 ← ĺ u naknadno produženom slogu (*pōūne, pōūnica, sōūza*)
 ← o: u nenaglašenom slogu (*mōūlēġ, mōūzēļ*)
 ← o u naknadno produženom nenaglašenom slogu (*dōūvēġ, kōūtēġ, lōūnēġ, nōūgā, oūbēt, oūcēt, oūgēn, pōūsēļ, pōūtēġ*)
- /uo/ ← o: u naglašenom slogu (*gūōst, osvūōra, pluōt, ruōža, sūōl, zūōp* – “zob”)
 ← o u naknadno produženom slogu (*grūōzġe, kūōla, lūōncōf, pūōslof* – Gpl., *ūōbluk, ūōci* – Npl. prema *ōūtēġ* – Nsg.)
- /u/ ← u (*krūx, kurūza, kūšġar, vūdri, vūra*)
 ← ɔ u nenaglašenom kratkom slogu (*zubāġe, žutānēġ, zubmī* – Ipl. prema *zōūp*; *gōlup, ōbluk, pāzuxa* prema *kōkoš, sōkol*; *īġju* – 3. pl. prez. prema *kunōū* “kunu”, *krāvu* – Isg. prema *rukōū*)
 ← ĺ u nenaglašenom kratkom slogu (*jābuka, muġju* – 3. pl. prez. prema *mōūġāti*)
 ← o nenaglašeno u nastavku Gsg. pridjevsko-zamjeničke promjene (*dōbruga, kākuvuga, mōjuga, nāšuga, nēgvuga, ðd nuga* prema *nēga, ðvuga*)
- /u:/ ← u: (*ġūvāti, klūp, ĺūdi, pūšġāti, slavūj, žūļ*)
 ← u u naknadno produženom slogu (*xrūška, kūxna, kūjē* – 3. sg. prez., *vūxe, vūjeġ, vūsnica*)

- /r/ ← r (*břže, čřf, črlžni, črvek, čvrsteši, hrža, prst, vřx*)
 /r:/ ← r: (*čřni, mřki*)
 ← r u naknadno produženom slogu (*četřtěk, xcřkla, xmřl, xřt, vřtlök*).

1.4.2. Suglasnici

Suglasnici u loborskom govoru, kao i u ostalim kajkavskim govorima, svojom glavninom potječu od odgovarajućih suglasnika starohrvatskoga sustava. Međutim, u loborskom govoru kao kajkavskom ima nekih posebnosti u razvoju, koje se odnose na pojedinačne suglasnike i na suglasničke skupove.

1.4.2.1. Primjeri podrijetla suglasnika

- /v/ ← Ø na početku riječi ispred /u/, /u:/ (*vučitel, vùgorek, vùxe, vùjec, vùra, vùš*)
 /j/ ← dj (*mejāš, navājala, prēja, sāję, žēja*)
 ← r ispred vokala unutar skupa /rj/ (*mōrje, škārje, zōurjā*)
 ← Ø ispred /ń/ i sporadički u drugim slučajevima (*korjńę, nejńi, ščejńę, žějńęme* – 1. pl. prez.; *mōjtika, zūjti*)
 ← ń u skupu /jn/ (*ājnzęl, kōujnēm* – Dpl., *strājnski, vājnkuš*)
 ← j u skupovima /pj/, /bj/, /vj/, /stj/, /zdj/ (*grūobję, grūozdję, ľistję, snōpję, zdrāuję*)
 ← j u skupu /tj/, odnosno /jt/ (*trėjti, vùletję*)
 /l/ ← l sporadično unutar riječi i na njezinu kraju (*duōlni, prijātęl, sľiva, vęlaća, vučitel* prema *ľudi, peľati, žůl*)
 /ľ/ ← l ispred /i/, /ę/, /ie/ (*glęstā, pāļęc, ľiēni*)
 /f/ ← v ispred bezvučnih suglasnika i na kraju riječi (*břf, ðbřf, ðfca, pęřāfka, zľiēfka, žęřāfka*)
 ← (u posuđenicama) *fęjst, fūōndament, rāfańęk*
 ← xv (*fāla, fāľiti*)
 /č/ ← tj u skupu /šč/ (</stj/) (*dvoriščę, kľiēšća, koščica, ščāp*)
 ← tj *nęčak, nęčākińa*
 ← kj u skupu /šč/ (</skj/) (*kůščar*)
 /ž/ ← dj u skupu /žž/ (</zdj/) (*mōžžęni*)
 ← dj novijega i u posuđenicama (*žāk, gōspoža, rožāk*)
 /š/ ← x u skupu /št/ (</xt/) u oblicima glagola *štęti* (*štęl, štęla ...*)
 ← x u skupu /šč/ (</xč/ </vč/) (*jāščę* – 3. sg. prez. prema *jāxkala, naščiti*)
 /k/ ← t u skupovima /kl/ (</tl/), /km/ (</tm/) (*mękla, pōkľę, nā kľę* “na tlo”; *kmīca*)
 ← g u *kůščar* (“gušter”)
 /g/ ← d u *glīętvę* ali *dľān*

- /x/ ← x (*bōuxà, gràx, kùxhá, vřx*)
 ← v (*xkàniti, xm̃iti, xm̃rieti, xñiki, x gūosti, xù tēm, pr̃xnuk*)
 ← Ø ispred /r̃/ (*xřža, xřš, xřžę* – 3. sg. prez.).

1.5. Prozodijski sustav

1.5.1. Inventar

Prozodijski sustav loborskoga govora ima tri naglasaka: dva duga, silazni (cirkumfleks $\overset{\sim}$) i uzlazni (akut $\overset{˘}$), te jedan kratki naglasak ($\overset{˘}$) i prednaglasnu dužinu.

Tri prozodijska obilježja imaju fonološku funkciju: mjesto siline, odnosno naglasaka, kvantiteta u naglašenom slogu i ispred njega te modulacija, tj. kretanje tona u naglašenom slogu, i to samo u dugom.

Primjeri razlikovne funkcije prozodijskih obilježja:

běži (2. sg. prez.) ~ *bīēži* (2. sg. imp.)

kòkoši (N pl.) ~ *kokūoši* (G pl.)

pěči (inf.) ~ *pēči* (2. sg. imp.)

vūxa (G sg.) ~ *vūxa* (N pl.).

1.5.2. Realizacija

Realizacija prozodijskih obilježja i fiziologija naglasaka uglavnom odgovaraju tipičnom kajkavskom stanju kakvo je opisano za zagorske kajkavske govore.¹⁰ Za loborski govor treba istaknuti vrlo jaku tendenciju duženja kratkoga naglasaka i realizaciju nenaglašene dužine s prilično jakim silinom i silaznom intonacijom. Zbog toga se primjeri s prednaglasnom dužinom doživljavaju kao riječi s dva naglasaka pa bi se mogli tako bilježiti, npr. *jěžik, kōutęc, pōusěl, sęstrà*.

1.5.3. Distribucija prozodijskih obilježja

Svi silabemi mogu biti naglašeni i nenaglašeni, dugi i kratki, uključujući i /r̃/.

Distribucija prozodijskih obilježja ima dva ograničenja. Jedno se ograničenje odnosi na opreku po kvantiteti kada nije povezana sa silinom i ostvaruje se samo ispred sloga sa silinom.

Drugo je ograničenje nepostojanje opreke po kvantiteti u prednaglasnom slogu, osim ako ne slijedi slog s $\overset{\sim}$ naglaskom (npr. *glāvę* - G sg. ~ *lopât* - G pl.). Prednaglasni je slog, naime, automatski dug ako je naglašeni slog kratak, a ako je u naglašenom slogu ~ naglasak, prednaglasni je slog kratak.

¹⁰ Usp. Jedvaj, J., *Bednjanski govor*, Hrvatski dijalektološki zbornik 1/1956. i Jakoby, W., *Untersuchungen zur Phonologie und Prosodie einer kajkavischen Mundart (Gornja Stubica)*, Slavistische Beiträge, Band 75, München 1974.

Primjeri:

polazno kratki prednaglasni slog ispred " naglaska	polazno dugi prednaglasni slog ispred " naglaska	polazno kratki prednaglasni slog ispred ~ naglaska	polazno dugi prednaglasni slog ispred ~ naglaska
<i>čēlē</i>	<i>dīētē</i>	<i>beži</i>	<i>curī</i>
<i>jēžik</i>	<i>dīrāti</i>	<i>mučiju</i>	<i>kipī</i>
<i>kōūtēc</i>	<i>grēdā</i>	<i>pastīr</i>	<i>kunōū</i>
<i>mōūčāti</i>	<i>mliēkē</i>	<i>pastūx</i>	<i>premenī</i>
<i>pōūsēl</i>	<i>mōūlēc</i>	<i>sedī</i>	
<i>sēstrā</i>	<i>pūščāti</i>	<i>težāk</i>	
<i>žēnā</i>	<i>vāpnē</i>		

1.5.4. Odnos prema osnovnoj kajkavskoj akcentuaciji

Loborski govor prema svojoj akcentuaciji pripada Ivšićevoj starijoj kajkavskoj grupi konzervativnih govora,¹¹ i to Ivšićevu tipu I₂ s primjerima *žēnā*, *lēti*, *sūša*, koji je karakterističan i za susjedni govor Gregurovca Veterničkog.¹²

Uklopljenost loborske akcentuacije u osnovnu kajkavsku akcentuaciju pokazuju primjeri koji se donose, prema Ivšiću,¹³ po kategorijama za koje su karakteristični.

1. Cirkumfleks

Stari cirkumfleks: *blāge*, *mēse*, *tiēle*.

Metatonijski cirkumfleks:

a) ispred dugog formanta: *ciēstar*, *govēdina*, *lāčnak*, *pāuk*

b) u oblicima ispred dugog nastavka:

– I sg. ž. r.: *jābuku*, *lopātu*, *māterju*, *sekiuru*, *šēnīcu*

– I sg. zamjenica: *z mēnu*, *s tūōbu*

– N pl. sr. r.: *mīesta*, *sīta* (ali *kolīena*)

– G pl. m. i ž. r.: *jāgut*, *jēžikof*, *lēsic*, *lopāt*, *nūōk*, *oriēxof*, *prijātēlof*, *žēn*

– LI pl. m. i sr. r.: *z nūōfti*, *z oriēhi*

– određeni oblik pridjevskih riječi: *dēbēli*, *pōūni*, *slābi* (ali *šēsti*, *trējti*)

– L sg.: *x vr̄tu*, *x vūhu*;

¹¹ Usp. Ivšić, S., *Jezik Hrvata kajkavaca*, Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 48/1936, str. 80.

¹² Usp. Jembrih, A., Lončarić, M., *Govor Gregurovca Veterničkog*, Rasprave Zavoda za jezik 8-9/1982-83, str. 15.

¹³ Usp. Ivšić, S., *ibid.*, str. 70-72.

c) u glagola:

- prezent: *kouca, kuxa, opadne, stęplęme, tfgame, vidim*
- pridj. rad. m. r.: *kupival, zdigel-* pridj. rad. ž. r.: *diela, digla, kupivala, vięčala se, vidla*
- pridj. trp.: *držana, držane, kupuvan, ostavlęn, pretoučen*

d) u zatvorenom slogu: *boubręk, xruxka, iskra, kičma, kikla, kuxna, luotra, macka, skarę*

e) *kouk, kuora, kuozha, osvoura, otava, souza, vuola*

f) *męla*

g) u pridjeva: *krąfske* (sr. r.), *pouni, slabi, sriedni*

h) u brojeva: *přvi*.

2. Akut

U prvotno kratkim slogovima:

a) *będra, gruobję, jętra, kuola, uobluk, svęker, svękřva*

b) Npl. sr. r.: *imęna, ramęna, rębra*

c) Gpl.: *kuol, luoncof, tęlicof*

d) LIpl. m. i sr. r.: *rębrima, sęlima, tęlicima*

e) određeni oblik pridjeva: *čřlęni, guorki, uoštri, vęliki*

f) redni brojevi: *tręjti, sęsti, sędmi, uosmi, stuoti*

g) posvojni i odnosni pridjevi: *sęstrin, vojnoviečki, žęnski*.

U prvotno dugim slogovima:

a) glagoli III. vrste 1. i 2. razreda u prez., npr. 1. *beřim, leřim*, 3. *beři, leři*

b) glagoli IV vrste u prez., npr. 1. *dobim, premeřim*, 3. *dobī, premeři*

c) određeni oblik pridjeva: *čřlęni, čřni, jaki, krątki, krvavi, lięni, māsni, męxki, mřki, sviętļi*

d) Gpl.: *boux, dřf, gousek, listof, rac, ruok, vrāt*

e) Gsg. a-osnova: *gousek, navade*

f) Isg. r-osnova: *čęrjou* (ali *māterju*)

g) I sg. i-osnova: *kostjou, krvojou*

h) imenice m.r.: *bik, kriř, kurviř, kvār, pastir, pastux, puoš, rořak, smetnāk, řčap, tamburāř, teņier, teřak, trnāc, vrgān, žandār, žul*

i) tvorenice s -ja: *plęča, sūša*.

Osnovni kajkavski kratki naglašeni slog:

– *jābuka, kōkoř, męste, mreža, oke, pęsma, vřęča*

– *kopriva, korite, lopata, nosnica, sekira, zubāčę*

– *čęlę, čuvati, grędā, jęzik, kouřęc, mliekę, pouřel, sęstrā, žęnā*.

2. Morfologija

Morfologija loborskoga govora ima uglavnom sve karakteristike tipične za većinu kajkavskih govora¹⁴ s nekim specifičnostima koje su u skladu s loborskim fonološkim i naglasnim sustavom.

2.1. Imenice

Inventar nastavaka prema imeničkim osnovama za šest padeža imeničke promjene (vokativ=nominativ)

O- osnove

		muški rod						
sg.	N	-∅	<i>bīk</i>	pl.	N	-i	<i>bīkī</i>	
	G	-a	<i>bīkā</i>		G	-of, -ūōf,		<i>bīkof, sinūōf</i>
						-i, -∅		<i>zōūbi, peņēs</i>
	D	-u	<i>bīkū</i>		D	-em		<i>bīkēm</i>
	A	-a,	(než.)-∅ <i>bīkā, žūl</i>		A	-e		<i>bīkē</i>
	L	-u	<i>bīku</i>		L	-i, -ima		<i>bīkī, zīdima</i>
I	-em	<i>bīkēm</i>	I	-i, -mi		<i>bīkī, sinmī</i>		

		srednji rod						
sg.	N	-e, -e	<i>vūxe, jājcē</i>	pl.	N	-a	<i>vūxa, jājca</i>	
	G	-a	<i>vūxa, jājcā</i>		G	-∅		<i>vūx, jājēc</i>
	D	-u	<i>vūxu, jājcū</i>		D	-am		<i>vūxam, jājcam</i>
	A	-e, -e	<i>vūxe, jājcē</i>		A	-a		<i>vūxa, jājca</i>
	L	-u	<i>vūxu, jājcū</i>		L	-i		<i>vūxi, jājci</i>
	I	-em	<i>vūxem, jājcēm</i>		I	-i		<i>vūxi, jājci</i>

A-osnove

sg.	N	-a	<i>rōūkā</i>	pl.	N	-e	<i>rōūke</i>	
	G	-e	<i>rōūkē</i>		G	-∅, -i		<i>rōūk, vōjki</i>
	D	-e	<i>rōūkē</i>		D	-am		<i>rōūkām</i>
	A	-u	<i>rōūku</i>		A	-e		<i>rōūke</i>
	L	-e	<i>rōūkē</i>		L	-a		<i>rōūkā</i>
	I	-u, -ōū	<i>lopātu, rukōū</i>		I	-ami		<i>rukāmī</i>

¹⁴ Najbliži joj je morfološki sustav govora Gregurovca Veterničkog opisan u Jembrih, A., Lončarić, M., *ibid.*, str. 26-55.

I-osnove

sg.	N	-Ø	<i>kūost</i>	pl.	N	-i	<i>kòsti</i>
	G	-i	<i>kūosti</i>		G	-i	<i>kūosti</i>
	D	-i	<i>kūosti</i>		D	-am,-jam	<i>kòkošam, kostjâm</i>
	A	-Ø	<i>kūost</i>		A	-i	<i>kòsti</i>
	L	-i	<i>kūosti</i>		L	-mi	<i>kostmî</i>
	I	-jōū	<i>kostjōū</i>		I	-mi	<i>kostmî</i>

R-osnove

sg.	N	-Ø	<i>mät̥er</i>	pl.	N	-e̥	<i>mät̥ere̥</i>
	G	-e̥	<i>mät̥ere̥</i>		G	-Ø	<i>mät̥er</i>
	D	-e̥	<i>mät̥ere̥</i>		D	-am	<i>mät̥eram</i>
	A	-Ø	<i>mät̥er</i>		A	-e̥	<i>mät̥ere̥</i>
	L	-e̥	<i>mät̥ere̥</i>		L	-a	<i>mät̥era</i>
	I	-ju	<i>mät̥erju</i>		I	-ami	<i>mät̥erami</i>

N-osnove

sg.	N	-e̥	<i>im̥e̥</i>	pl.	N	-n-a	<i>im̥ena</i>
	G	-n-a	<i>im̥ena</i>		G	-n-Ø	<i>im̥en</i>
	D	-n-u	<i>im̥enu</i>		D	-n-am	<i>im̥enam</i>
	A	-e̥	<i>im̥e̥</i>		A	-n-a	<i>im̥ena</i>
	L	-n-u	<i>im̥enu</i>		L	-n-i	<i>im̥eni</i>
	I	-n-əm	<i>im̥enem</i>		I	-n-i	<i>im̥eni</i>

2.1.1. Napomene uz promjenu imenica

- U imenica m. i sr. r. isti je nastavak (/–u/) u DL sg. Razlika se između ta dva padeža ostvaruje u nekih imenica prozodijski, npr. Dsg. *bikū* – Lsg. *biku*.
- Isg. m. i sr. r. ima nastavak /–əm/ i u imenica koje završavaju na palatal i u onih na nepalatal, npr. *kľuč̥em*, *kōūñem*, *m̥š̥em* i *pōūt̥em*, *težāk̥em*, *zōūb̥em*.

Za ostvarivanje toga nastavka u nepalatalnih osnova moguće su dvije pretpostavke: 1. moglo je doći do izjednačivanja nastavka palatalnih i nepalatalnih osnova prema palatalnima, 2. moglo je doći do neutralizacije opreke između kratkih samoglasnika /o/ ~ /e/, što je vrlo čvrsta sustavna pojava u loborskom govoru. Čini nam se vjerojatnijom druga pretpostavka, i to iz dva razloga: 1. u kajkavskim je govorima češće izjednačivanje nastavaka u Isg. prema nepalatalnim osnovama, dakle /–om/, 2. u loborskom je govoru u tom nastavku fonem /e/, a da je riječ o nastavku palatalnih osnova, morao bi biti fonem /e/, dakle /–əm/ (</em/).

- U Isg. ž. r. alterniraju nenaglašeni nastavci /-u/, /-ju/ i naglašeni /-ou/, /-jou/, jer se u nenaglašenom nastavku /-u/, /-ju/ neutralizirala opreka između samoglasnika /u/ ~ /o/, npr. *s krâvu – s nogôu*, *s mâterju – s krujôu*.

2.2. Pridjevi

U loborskom govoru opreka između neodređenoga i određenoga oblika pridjeva nije čvrsta. Za nju se može reći, kao i za Gregurovec Veternički,¹⁵ da je jednosmjerna jer se uvijek može upotrijebiti određeni oblik ali neodređeni ne.

U pridjeva koji imaju oba oblika ti se oblici često razlikuju, osim nastavkom, i kvantitetom naglašenoga samoglasnika: dugi je samoglasnik u određenom obliku, a kratki u neodređenom, npr. *nîžek – nîski*, *slâp – slâbi*, *stâr – stâri*.

2.2.1. Pridjevska promjena

		m.r.	sr.r.	ž.r.			m.r.	sr.r.	ž.r.
sg.	N	-i, (neodr.)-Ø	-ę	-a	pl.	-i	-a	-ę	
	G	-uga		-ę		-ęx			
	D	-omu, -ęmu		-ę		-ęm			
	A	N ili G		-u		-ę	-a	-ę	
	L	-ęm		-ę		-ę(x)			
	I	-ęm		-u		-ęmi			

Primjeri:

		m.r.	sr.r.	ž.r.
sg.	N	<i>dūōbri, dōber</i>	<i>dōbrę</i>	<i>dōbra</i>
	G	<i>dūōbruga</i>		<i>dūōbrę</i>
	D	<i>dūōbromu vrūčęmu</i>		<i>dūōbrę</i>
	A	N ili G	<i>dōbrę</i>	<i>dūōbru</i>
	L	<i>dūōbręm</i>		<i>dūōbrę</i>
	I	<i>dūōbręm</i>		<i>dūōbru</i>

¹⁵ Usp. Jembrih, A., Lončarić, M., *ibid.*, str. 40.

		m.r.	sr.r.	ž.r.
pl.	N	<i>dūōbri</i>	<i>dūōbra</i>	<i>dūōbrę</i>
	G		<i>dūōbręx</i>	
	D		<i>dūōbręm</i>	
	A	<i>dūōbrę</i>	<i>dūōbra</i>	<i>dūōbrę</i>
	L		<i>dūōbrę(x)</i>	
	I		<i>dūōbręmi</i>	

Za nastavak u Isg. m. i sr.r. te u Isg. ž.r. vrijedi isto što je rečeno za imeni-
ce m. i sr. r. te ž. r.

2.2.2. Komparativ

Komparativ se tvori nastavcima: -ši, -ęši, -jši. Npr.

-ši: *dōugi* – *dōkši*, *glibūōki* – *glibši*, *širok* – *širši*

-ęši: *čist* – *čistęši*, *sux* – *suxęši*, *všok* – *všęši*

-jši: *krātek* – *krājši*, *mlādi* – *mlājši*.

2.2.3. Superlativ

Superlativ se tvori od komparativa prefiksom *naj*, npr. *čist* – *najčistęši*,
krātek – *najkrājši*, *mlādi* – *najmlājši*.

2.3. Zamjenice

Lične zamjenice

sg.	N	<i>jā</i>	<i>tī</i>	pl.	<i>mī</i>	<i>vī</i>
	G	<i>męne, me</i>	<i>tębe, te</i>		<i>nās</i>	<i>vās</i>
	D	<i>męne, mi</i>	<i>tębe, ti</i>		<i>nām</i>	<i>vām</i>
	A	<i>męne, me</i>	<i>tębe, te</i>		<i>nās</i>	<i>vās</i>
	L	<i>męne</i>	<i>tębe</i>		<i>nās</i>	<i>vās</i>
	I	<i>męnu</i>	<i>tūōbu</i>		<i>nāmi</i>	<i>vāmi</i> .

Lične zamjenice za 3.l. *ūōn*, *ōne*, *ōna* imaju nastavke pridjevske promjene s
time što je: 1. u G m. i sr. r. oblik *nęga* kad je samostalan, a *ōd nuga* s prijedlo-
gom, 2. u I m. i sr. r. oblik je *nīm*, a ž. r. *nōū*.

Posvojne zamjenice

		m.r.	sr.r.	ž.r.				
sg.	N	<i>mūōj</i>	<i>mōjē</i>	<i>māja</i>	pl.	<i>mōji</i>	<i>mōja</i>	<i>mōjē</i>
	G		<i>mōjuga</i>	<i>mōjē</i>			<i>mōji</i>	
	D		<i>mōjēmu</i>	<i>mōjē</i>			<i>mōjem</i>	
	A	N ili G	<i>mōjē</i>	<i>mōju</i>			<i>mōjē</i>	
	L		<i>mōjem</i>	<i>mōjē</i>			<i>mōji</i>	
	I		<i>mōjem</i>	<i>mōju</i>			<i>mōjēmi.</i>	

Promjenu s istim nastavcima imaju i zamjenice: *tvūōj*, *nēgof*, *nējñi*, *nāš*, *vāš*, *nīef*.

Pokazne zamjenice tiē, tē, tā ("taj, to, ta")

	m.r.	sr.r.	ž.r.
N	<i>tiē</i>	<i>tē</i>	<i>tā</i>
G		<i>tōga</i>	<i>tē</i>
D		<i>tōmu</i>	<i>tē</i>
A		<i>tōga</i>	<i>tōu</i>
L		<i>tēm/tiēm</i>	<i>tē</i>
I		<i>tiēm</i>	<i>tōu.</i>

Upitno-odnosne zamjenice dūō ("tko"), *kōj* ("što")

N	<i>dūō</i>	<i>kōj</i>
G	<i>kōga</i>	<i>čēga</i>
D	<i>kōmu</i>	<i>čēmu</i>
A	<i>kōga</i>	<i>kōj</i>
L	<i>kēm/kīēm</i>	<i>čēm/čīēm</i>
I	<i>kīēm</i>	<i>čīēm.</i>

Zamjenica *štēri* ("koji") ima pridjevsku promjenu.

Neodređene su zamjenice: *nēšćē* ("netko"), *nīšćē* ("nitko"), *nēkakaf*, *dūōgēt* ("tkogod"), *štērigēt* ("kojigod").

Niječne su zamjenice: *nīč* ("ništa"), *nīšćē* ("nitko").

Zamjenički su pridjevi: *vēs* ("sav"), *sāki* ("svaki").

2.4. Brojevi

Brojevi *jēden* i *dvā* razlikuju se u rodu, a od *trī* dalje te razlike nema: *trī*, *čētīri*, *pēt*, *šēst*, *sēdem*, *ōsem*, *dēsēt*, *jēdenājst*, *duvanājst*, *šēsnaājst*, *osemnājst*, *dvōjsēt*, *čētredēsēt*, *stūō*, *dvīesto*, *trīsto*, *xīladu*.

Broj *jēden* ima pridjevsku promjenu, a brojevi *tri* i *četiri* kao broj *dvā*.

	m.r.	sr.r.	ž.r.
N	<i>dvā</i>		<i>dvīe</i>
G		<i>dvěx</i>	
D		<i>dvēm</i>	
A	<i>dvā</i>		<i>dvīe</i>
L		<i>dvěx</i>	
I		<i>dvěmi.</i>	

2.5. Glagoli

U loborskom govoru su inventar i tvorba glagolskih oblika tipično kajkavski:

- razlikuje se infinitiv i supin, i to ili samo nastavkom ili i naglasnim svojstvima (npr. *stěpati* – *stěpat*, *štrikati* – *štrikat* uz *glěděti* – *glět*, *sějati* – *sějat*);
- nema aorista, imperfekta i priloga prošlog na /-ši/, /-vši/;
- futur se tvori svršenim prezentom glagola *biti* i pridjeva radnog (npr. *būm*, *būš*, *bū jěl*, *būmę*, *būtę*, *būju jěli*);
- perfekt se tvori od nenaglašenih likova prezenta glagola *biti* i pridjeva radnog (npr. *ostāle ję*, *poznāli smę*, *zašila sem*);
- kondicional I. se tvori okamenjenim likom nenaglašenog aorista glagola *biti* i pridjeva radnog (*jā bi napravila*, *ūon bi dōšel*, *mī bi zvāli*);
- kondicional II. rijetko se upotrebljava a tvori se od kondicionala pomoćnog glagola *biti* i pridjeva radnog (*bil bi mu posoudil*, *bīli bi se obļīekli*, *bīli bi kŭpīli*).

2.5.1. Napomene uz glagolske oblike

Za loborski govor treba reći sljedeće:

- u nastavku za 1. pl. prez. /-mę/ fonem je /ę/, što je starija izomorfa,¹⁶ dok je na mjestu fonema /o/ u svakoj drugoj kratkoj otvorenoj ultimim fonem /e/¹⁷ (npr. *īmameę*, *štrikameę*, *znāmeę* prema *pīsmę*, *pōuneę*, *snōčkeę*, *Žělkeę*);
- u 3. pl. prez. nastavci su /-u/, odnosno /-ōū/, i /-ju/, /-eju/, /-iju/, /-aju/ (npr. *zūju*, *kunōū*, *kupūju*, *mōreju*, *lētiju*, *kūōštaju*). Fonem /u/ je na mjestu nenaglašenoga fonema /o/ (v. podrijetlo samoglasnika);

¹⁶ Usp. Brozović, D., Ivić, P., *Jezik srpskohrvatski-hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Izvadak iz II. izdanja Enciklopedije Jugoslavije, Zagreb 1988, str. 97 i Lončarić, M., *Prilog južnoslavensko-zapadnoslavenskim odnosima, s posebnim obzirom na slovačko-kajkavske veze*, Croatica 37-38-39/1993, str. 177-188.

¹⁷ Još o nastavcima u 1. pl. prez. v. Zečević, V., *ibid.*, str. 15.

- u množini m.r. pridjeva radnog fonem /l/ je ispred /i/ u nastavku /-li/ na mjestu fonema /l/ (v. podrijetlo suglasnika) (npr. *fučkàli, imèli, klèli, sèkli, živèli*).

2.6. Prilozi

Mjesta: *blizu, daljke, dè, dèlè, dīme, gère, mèt, nàkle, nazāj, ovūot, sigde, sim, tām, tū, vūjnè* (“vani”), *vūn, ūotkut...*

Vremena: *dēnes, xjūtrè, lāni, mām, navīek, pòsle, prije, snòčka, ščèra, vè* (“sada”), *vètè* (“prije nekoliko dana”), *vèzda, zūtra...*

Ostali: *bržè, drūgač, jāke, jāksè, pèški, pōune, rāda, sāsīm, tūlike, vèč, žmèhkè* (“teško”)...

2.7. Prijedlozi: bes, x, xu, prek, pret, s, z, ž...

3. Iz tvorbe

U loborskom se govoru, kao i u drugim kajkavskim govorima, deminutivi tvore sufiksima:

- za m.r.: /eç/, /-ek/, /-ič/ (npr. *črtālèc, dèčèc, zvònčèc; brèžūlèk, kòkotèk; ščènič* (“psić”), *kōupič* (“stožer”));
- za sr.r.: /-ce/, /-eke/ (npr. *driēfce, mèstèce, òkece, rèberce; vūxèke*);
- za ž.r.: /-ica/, /-čica/ (npr. *xīžica, gōuščica, koščica*).

4. Loborski je govor prema opisanim karakteristikama složeno strukturiran kajkavski govor, koji se po suglasničkom sustavu povezuje s najvećim brojem kajkavskih govora, dok se po distribuciji samoglasnika povezuje: 1. s onim kajkavskim govorima koji također imaju takvu posebnu vrstu distribucije vokalskih fonema kojoj je u osnovi neutralizacija pojedinih fonoloških opreka,¹⁸ 2. s govorom Gregurovca Veterničkog,¹⁹ u kojemu se neutraliziraju isti vokalski fonemi kao i u loborskom govoru (kontinuantna etimološkoga /o/ s kontinuantom /è ə/, te kontinuantna /o l/ s kontinuantom etimološkoga /u/), s jednom razlikom: neutralizacija se kontinuantne /o l/ s kontinuantom etimološkoga /u/ ostvaruje u loborskom govoru u jednom položaju više, tj. i u prednaglasnom slogu, dok se u Gregurovcu Veterničkom ostvaruje samo u zanaglasnom slogu i u nenaglašenoj otvorenoj ultimi.²⁰

¹⁸ Usp. Zečević, V., *ibid.*

¹⁹ Usp. Jembrih, A., Lončarić, M., *ibid.*

²⁰ Prema karakteristikama distribucije vokalskih fonema loborski bi govor pripadao novoj podskupini unutar 1. grupe govora u podjeli kajkavskih govora učinjenoj u Zečević, V., *ibid.*, tablica 4, str. 90.

Resume

L'IDIOME KAJKAVIEN DE LOBOR

Dans cet article on décrit le dialecte kajkavien de Lobor et précisément avec un point de vue à part concernant le système phonologique (du point de vue synchronique et diachronique) dont les caractéristiques font un mosaïque à part dans le macrosystème kajkavien. La caractéristique mentionnée du système phonologique kajkavien provient de la distribution vocalique qui n'est pas libre pour les voyelles /o/ et /ɔ/. C'est pourquoi dans les rapports de sept phonèmes dans le vocalisme court accentué et neuf dans le vocalisme long accentué, s'ouvrent aussi des sous-systèmes avec des nombres réduits des phonèmes à cause des échanges des voyelles /o/ avec la voyelle /e/, et de la voyelle /ɔ/ avec la voyelle /u/. Les sous-systèmes mentionnés sont réalisés dans les syllabes courtes accentuées et dans la syllabe ultime courte et ouverte (accentuée et non-accentuée), et précisément:

1. *le sous-système* dans la syllabe courte non accentuée, outre l'ultime ouverte. Dans ce sous-système n'existe pas le phonème /o/ étant donné qu'il s'est neutralisé avec le phonème /u/ (par ex. *mučiju* — 3. pl. prés. — par rapport *mōučāti* — inf., *prěšla zā muš* par rapport *mōuš*, *žutāñek* par rapport *žōuti*);

2. *le sous-système* dans l'ultime courte accentuée ouverte. Le phonème /o/ n'existe pas, il s'est neutralisé avec le phonème /e/ (par ex. *dnè*, *gnīezdè*, *jězgrè*, *mlīekè*);

3. *le sous-système* dans la syllabe courte non-accentuée ultime ouverte. Les phonèmes /o/ et /ɔ/ n'existent pas. Le phonème /o/ s'est neutralisé avec le phonème /e/ (par ex. *ākè*, *frīškè*, *kūxanè*, *māle*, *vūxè*) et le phonème /ɔ/ avec le phonème /u/ (par ex. *s krāvu*, *māšču* — I sg. — par rapport *s rukōu*, *vodōu*; *ideju* — 3. pl. prés. — par rapport *kunōu* "kunu").